

Riikka Huuki

”SANAN SISÄLLÄ ON ’ÖÖKKA’ TAI JOTAIN SELLAISTA”

Virolaisnuorten käsityksiä suomen kielestä ja asenteet
suomen kieltä kohtaan

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Syyskuu 2022

TIIVISTELMÄ

Riikka Huuki: "Sanan sisällä on 'öökka' tai jotain sellaista" : Virolaisnuorten käsityksiä suomen kielestä ja asenteet suomen kieltä kohtaan
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kielten tutkinto-ohjelma
Syyskuu 2022

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan virolaisnuorten käsityksiä suomen kielestä ja heidän asenteitaan suomen kieltä kohtaan. Suomen kielen opiskelun suosio on Virossa ollut laskussa aina 1990-luvulta lähtien. Ongelmana on ollut esimerkiksi puute suomen kielen opettajista, mutta myös se, että nuoret valitsevat valinnaiskieleksi jonkin "suurkielen", esimerkiksi venäjän, espanjan tai saksan. Suomen kielen hyödyllisyyttä ei aina tunnusteta, ja myös vanhemmat ohjaavat lapsiaan valitsemaan jonkin puhutun kielen kuin suomi. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä virolaisnuorilla on esimerkiksi suomen kielen ääntämisestä ja kieliopista. Tämän lisäksi haluttiin tutkia nuorten asenteita suomen kieltä ja suomalaisia kohtaan sekä sitä, vaikuttavatko nämä käsitykset nuorten halukkuuteen valita suomen kieli valinnaisaineeksi.

Tutkielman teoriataustana toimii kansanlingvistiikan uranuurtaja Dennis R. Prestonin teoria maallikoiden kielikäsitteistä sekä metakielen molemmat tasot, joista ensimmäisellä kuvataan ei-kielitieteilijöiden käsityksiä kielestä itsestään ja toisella taas käsityksiä kielen käyttäjistä, eli tässä tutkimuksessa suomen kielestä ja suomalaisista. Teorialuvussa esitellään myös sukukielten välisten erojen ja yhtäläisyyksien havaitsemista sekä suomen kieltä valinnaisaineena Virossa. Aineiston analyysissä on hyödynnetty Mielikäisen ja Palanderin esittelemää metakielistä sanastoa, jolla maallikot kieltä kuvailevat. Analyysimenetelmänä toimii aineistolähtöinen analyysi, ja mukana on myös jonkin verran tilastollisesti kuvaavaa analyysia. Tutkielmassa ei ole asetettu hypoteesia.

Aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella erään virolaiskoulun 6.–9. luokan oppilailta. Lisää vastauksia saatiin Viron suomen kielen opettajien seuran avustuksella. Yhteensä vastauksia tuli 41. Kyselyyn vastanneet nuoret olivat iältään 12–16-vuotiaita. Kukaan heistä ei ollut aiemmin opiskellut suomen kieltä tai oli opiskellut sitä vain vähän. Suurin osa ilmoitti ainoaksi äidinkielenkseen viron, mutta vastaajien joukossa oli myös venäjää tai molempia puhuvia sekä kaksi viroa ja englantia äidinkielenään puhuvaa nuorta. Valtaosa vastaajista oli naisia, mutta sukupuolella ei huomattu olevan merkitystä vastauksiin.

Tuloksista on pääteltävissä se, että virolaisnuoret suhtautuvat suomalaisiin ja suomen kielen pääosin myönteisesti. Suurin osa tunnistaa kielisukulaisuuden ja pitää sitä helpottavana tekijänä uutta kieltä oppiessa, mutta pieni osa näki tämän myös kielteisesti. Osa nuorista osasi ainakin muutaman sanan suomeksi, ja heillä oli joitain käsityksiä suomen kielen sanoista, kieliopista ja ääntämisestä. Vastauksissa mainittiin muun muassa vokaalien runsas määrä, kiroilu ja sanojen venyttäminen. Valtaosa vastaajista kertoi jättäneensä suomen kielen valitsematta valinnaiseksi kieleksi siitä syystä, ettei kieltä ollut mahdollista opiskella heidän koulussaan. Moni virolaisnuori piti myös jotakin toista kieltä suomea hyödyllisempänä. Jatkossa voisi olla perusteltua perehtyä siihen, mikä saisi nuoret valitsemaan suomen kielen valinnaisaineeksi ja miten nykyiset suomenoppijat olisi mahdollista sitouttaa opintojen jatkamiseen, joidenkin kohdalla jopa yliopistotasolle saakka. Koska moni koulu ei tarjoa mahdollisuutta opiskella suomea, lienee paikallaan myös yhteiskunnallinen keskustelu suomen kielen osaajien merkityksestä Virolle.

Avainsanat: sosiolingvistiikka, kansanlingvistiikka, kielikäsitteet, kieliasteet

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1 JOHDANTO	3
2 KIELIKÄSITYSTEN JA -ASENTEIDEN TUTKIMUS	5
2.1 Sosiolingvistiikka ja kieliasteet	5
2.2 Kansanlingvistiikka ja kielikäsitteet	5
2.3 Metakieli.....	7
2.4 Sukukielten välisten erojen ja yhtäläisyyksien havaitseminen	8
2.5 Aiemmat tutkimukset suomen kielestä valinnaisaineena	10
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	12
3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	12
3.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto.....	12
3.3 Analyysi.....	13
4 TULOKSET	15
4.1 Vastaajien taustatiedot	15
4.2 Käsitteet suomalaisista	16
4.3 Käsitteet suomen kielestä	19
5 PÄÄTÄNTÖ	30
Lähteet	32
Liitteet	34
Kyselylomake viroksi.....	34
Kyselylomake suomeksi.....	35

1 JOHDANTO

Tämän kandidaatintutkielman aiheena on *virolaisnuorten käsityksiä suomen kielestä*. Suomen kielen opiskelun suosio Virossa vaihtelee vuosittain. Nykyinen opiskelijamäärä keikkaa suunnilleen tuhannen molemmin puolin. Suomen kieltä opiskeltiin innokkaimmin Viron itsenäistymisen jälkeen 1990-luvulla, mutta määrä on kääntynyt tämän jälkeen laskuun (SKAR 1997). Tällä hetkellä suomen kieltä opetetaan noin neljässäkymmenessä virolaisperuskoulussa tai -lukiossa. Suomen kielen opetuksen ongelmana on ollut muun muassa opettajien vähäinen määrä. Useat koulut ovat muun muassa tämän vuoksi luopuneet suomen kielen opetuksesta, eivätkä kovinkaan monet opiskelijat ole kiinnostuneita suomen kielen opiskelusta enää yliopistossa. (ESKÕS 2019.) Nuoret opiskelijat ovat nyt tai ovat juuri olleet sen valinnan edessä, aloittavatko he toisella asteella suomen kielen opiskelun. Mitä vähemmän suomen kielen opiskelijoita on toisella asteella, sitä vähemmän heitä todennäköisesti on myös yliopistossa.

Myös työelämässä kaivataan suomen kielen osaajia. Suomen kielen osaamisesta on hyötyä sekä työllistymisen että palkan kannalta. Viron opetus- ja tiedeministeriön (2017) teettämän tutkimuksen mukaan suomen kielen osaaminen nostaa merkittävästi palkkaa myös Virossa työskennellessä, joten kyse ei ole vain virolaisten työskentelyssä Suomen puolella. Vastaavasti venäjän kielen osaamisesta on vähemmän hyötyä kuin suomesta, mikäli katseet suunnataan vain palkkatasoon. (Simmul 2017.) Vaikuttaa siltä, että ihmiset eivät ole tietoisia edellä mainituista seikoista ja suomen kielen osaamisen tarpeellisuudesta Viron työmarkkinoilla (Adelman & Lepvalts 2022). Suomen kieltä ei ole pidetty nuorten keskuudessa kiinnostavimpana vaihtoehtona valinnaiskieleksi, mutta tutkimukset osoittavat, että kysyntää suomen opiskeluun on merkittävästi enemmän kuin tarjontaa (Söderman 2007; Sillaots 2022).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä suomea opiskelemattomilla virolaisnuorilla on suomen kielestä ja miten he suhtautuvat suomen kieleen. Tarkastelun alla on myös se, miten nämä käsitykset ja asenteet vaikuttavat nuorten halukkuuteen opiskella suomen kieltä peruskoulussa tai lukiossa. Olen kiinnostunut juuri nuorten käsityksistä siitä syystä, että heidän elämänsä ei ole kuulunut ”Suomen telkkari”, joka oli taas Neuvosto-Viron aikana ainoa ikkuna länsimaihin (Kaivapalu 2020: 211). Todisteena ”Suomen telkkarin” vaikutuksesta virolaisten suomen kielen taitoon on se, että jopa neljännes ikäryhmästä 30–49-vuotiaat ilmoittaa osaavansa suomen kieltä. Alle 20-vuotiaiden keskuudessa suomen kielen osaajien määrä on Virossa enää alle 15 prosenttia. (Tender & Soosaar 2017: 756.) Viron suomen kielen opettajien seura (Eesti Soome Keele Õpetajate Selts) on viimeksi vuoden 2022 alussa ilmaissut huolensa suomen kielen osaajien vähe-

nemisestä, mikä on eräs syy myös tämän tutkielman tekemiseen. Virolaisnuorten halukkuutta opiskella suomen kieltä on tutkittu jonkin verran aiemmin (ks. Söderman 2007), mutta alati vähenevän oppilasmäärän ja toisaalta muuttuneen yhteiskunnan myötä tämä vaatii tuoreempaa näkökulmaa, sillä älypuhelinien aktiivisina käyttäjinä nuorten maailma on tv-sukupolvea huomattavasti laajempi. Kiinnostavaa on se, missä virolaisnuoret suomen kieltä kuulevat tai näkevät, ja miten se vaikuttaa heidän käsityksiinsä kielestä.

Kieliä koskevat käsitykset ja asenteet kuuluvat sosiolingvistiikan kenttään, jossa tutkimus on tavallisimmin aineistolähtöistä (Nuolijärvi & Lappalainen 2020: 865). Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella erään tallinnalaiskoulun 6.–9. luokan opiskelijoilta, jotka eivät olleet kyselyn täyttämishetken mennessä opiskelleet suomen kieltä. Viron suomen kielen opettajien seuran jäsenet jakoivat kyselylomaketta muille kuin suomenoppijoille kouluissaan, jolloin saatiin lisää vastauksia samaan ikäluokkaan kuuluvilta oppilailta. Tutkimus pohjautuu pitkälti kansanlingvistiikkaan, joka on sosiolingvistiikan suuntaus, joka tutkii ei-kielitetilijöiden käsityksiä kielestä. Kansanlingvistiikka on tarkastellut pääasiassa maallikoiden käsityksiä eri murteista, mutta se on sovellettavissa myös vieraan kielen tutkimiseen. Tutkimuksessa ei ole otettu erityisesti huomioon suomen kielen alueellista variaatiota, ellei tämä nouse vastauksissa esiin. Tämä saattaa kuitenkin vaikuttaa tiedostamatta vastaajien käsityksiin, sillä kuulostaahan suomen kieli luonnollisesti erilaiselta nuoren helsinkiläisnaisen puhumana kuin keski-ikäisen savolaismiehen toimesta, mutta turisteja saapuneen Viroom molemmilta alueilta, jolloin virolaiset kuulevat myös eri murteita, mutta tutkimuksessa ei kuitenkaan oleteta nuorten erottavan murteita toisistaan, eikä edes ymmärtävän niiden olevan juuri murretta eikä ”puhdasta” suomen kieltä.

Tutkielma koostuu viidestä luvusta, joista johdantolukua seuraava toinen luku esittelee tutkimuksen teoriataustaa, kuten metakieltä ja Dennis R. Prestonin kielikäsitteitä. Edempänä samassa luvussa kerrotaan pääasiassa Annekatrin Kaivapaluun viitaten myös sukukielten yhtäläisyyksien ja erojen havaitsemista sekä aiempaa tutkimusta suomesta valinnaiskielenä Virossa. Kolmas luku käsittelee tutkimuksen toteutukseen liittyviä seikkoja. Neljännessä luvussa esitetään tutkimuksen tulokset virolaisnuorten kielikäsitteistä ja -asenteista sekä heidän ajatuksiaan suomen kielestä valinnaisaineena. Viimeisessä luvussa tiivistetään tutkimustulosten pääkohdat kertoen samalla vastaukset tutkimuskysymyksiin. Samoin luvussa esitetään ehdotuksia jatkotutkimuksille.

2 KIELIKÄSITYSTEN JA -ASENTEIDEN TUTKIMUS

2.1 Sosiolingvistiikka ja kieliaseenteet

Sosiolingvistiikka tutkii kielenkäytön ja sosiaalisen ympäristön suhdetta. Sen tutkimuskohteita ovat muun muassa kielen muuttuminen, kieliä koskevat asenteet ja käsitykset sekä monikielisyys. (Nuolijärvi & Lappalainen 2020: 865.) Sosiolingvistiikan luoja voidaan pitää William Labovia, joka aloitti väitöskirjansa teon 1960-luvun alussa New Yorkissa, jossa hän tutki englannin puhekielen vaihtelua kaupungissa. Labovin haastattelut sisälsivät kysymyksiä muun muassa lapsuuden peleistä, kielikäsitteistä ja -asenteista. (Bell, Sharma & Britain 2016: 400.) Väitöskirja julkaistiin vuonna 1966 nimellä *The Social Stratification of English in New York City*. Myös Suomessa kieliaseenteista ja -käsitteistä kiinnostuttiin jo varhain suomalaisen sosiolingvistiikan ollessa vielä alkutekijöissä, vaikka laajempaa tutkimusta alettiinkin tehdä vasta tällä vuosituhanella. (Nuolijärvi & Lappalainen 2020: 865)

Kieli koskettaa jokaista kielenkäyttäjää, joten on luonnollista, että se herättää myös ajatuksia ja tunteita. Kieliaseenteet ovat olleet täten läsnä kielen muuttumisessa ja vaihtelussa. Kielten vertailu ei vaadi kielitieteellistä koulutusta, vaan moni maallikkokin tekee kielestä tarkkoja havaintoja. Kielten erot ja erikoiset sanat saattavat herättää jopa hilpeyttä. (Mielikäinen & Palander 2014: 14.) Tämä pätee myös viron ja suomen puhujien välillä, sillä kielissä on runsaasti samoja sanoja, joilla saattaa kuitenkin olla täysin eri merkitys. Myös naapureiden puhetapaa on imitoitu humoristisesti julkisuudessa asti sekä Suomessa että Virossa.

2.2 Kansanlingvistiikka ja kielikäsitteet

Maallikoiden kieleen liittyviä havaintoja, metakieltä ja asennetta alettiin tutkia Yhdysvalloissa 1980-luvulla. Noihin aikoihin sosiolingvistinen tutkimus alkoi saada sisälleen uuden suuntauksen, *kansanlingvistiikan*. (Mielikäinen & Palander 2014: 17.) Kansanlingvistiikan uranuurtajana on pidetty Dennis R. Prestonia, joka aloitti uransa tutkimalla yhdysvaltalaisien murrekäsitteitä (Mielikäinen & Palander 2014: 17). Vuosituhannen vaihteessa hän julkaisi yhdessä Nancy A. Niedzielskin kanssa kansanlingvistiikan klassikkona pidetyn teoksen *Folk Linguistics* (2000). Teoksessa Niedzielski ja Preston tarkastelevat alueellisia eroja koskevia käsitteitä kielestä, mutta myös kielen omaksumiseen liittyviä tekijöitä.

Aluksi kansanlingvistiikassa oltiin kiinnostuneita lähinnä murteista, mutta tutkimus laajentui myöhemmin yleisempään kielitietoisuustutkimukseen, jolloin tutkimuksen kohteiksi nousivat muun muassa asenteet eri kieliä kohtaan. (Mielikäinen & Palander 2014: 17.) Johanna Vaattovaaran (2019) työ *Meän tapa puhua – Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena* on ensimmäinen suomalainen kansanlingvistinen väitöskirja. Vaattovaaran tavoitteena oli selvittää, miten torniolaaksolaisnuoret hahmottavat kotiseutunsa kielialueena ja mitä meänkieli heille tarkoittaa. Vaattovaaran tutkimusaineisto käsittää niin lomakekyselyn, teemahaastatteluita kuin testiaineistoja. Teos on kansanlingvistinen, mutta siinä on mukana myös sociolingvististä asennetutkimusta. Suurin osa kansanlingvistikäsitteistä käsittelee juuri murteita.

Kansanlingvistiikan tutkimuskohteita voidaan verrata asenteiden kolmiosaiseen rakenteeseen, joka koostuu kolmesta eri komponentista:

- 1) **kognitiivinen komponentti**, jolla viitataan tietoon asenteen kohteesta, eli kielitieteessä kielestä ja kielenpiirteistä,
- 2) **evaluoiva komponentti**, joka tarkastelee tunnevaltaista asennoitumista esimerkiksi kielenpiirteisiin ja
- 3) **konatiivinen komponentti**, joka viittaa käyttäytymiseen ja sen muutokseen. (Mielikäinen & Palander 2014: 19.)

Tutkielmassani kaikki kolme komponenttia saavat sijaa, sillä olen kiinnostunut niin kieleen liittyvästä tiedosta (käsitykset) kuin asennoitumisesta kielenpiirteisiin ja siitä, miten ne vaikuttavat nuorten halukkuuteen opiskella suomen kieltä.

Preston (2011) käyttää myöhemmässä tutkimuksessaan kattokäsitettä *kielikäsitykset* (language regards) kuvaamaan kielenkäyttäjien uskomuksia kielestä: sen historiasta, rakenteesta yms. Kielikäsitystutkimus sisältää myös kieliassenetutkimuksen. (Preston 2011: 10.) Preston ja Niedzielski (2000) jakavat maallikoiden havaintojen tutkimisen neljään näkökulmaan, jotka ovat:

- 1) *saatavuus* (availability), eli millaisia ilmiöitä kielestä havaitaan,
- 2) *paikkansapitävyys* (accuracy), ovatko havainnot linjassa tutkimustiedon kanssa,
- 3) *yksityiskohtaisuus* (detail) eli havainnon tarkkuus ja
- 4) *hallinta* (control), miten hyvin kieli hallitaan ja miten sitä pystytään imitoimaan. (Preston & Niedzielski 2000: 23.)

Kandidaatintutkielmassa käsittelen näistä näkökulmista lähinnä ensimmäistä ja kolmatta, eli saataavuutta ja yksityiskohtaisuutta. Virolaisnuorten suomen kieltä koskevien havaintojen paikkansapitävyys ja kielen hallinta eivät ole tutkielmassani olennaisessa osassa.

2.3 Metakieli

Yksi keskeinen kansanlingvistiikan tutkimuskohde on metakieli, jolla viitataan tässä tutkielmassa tavallisten kielenkäyttäjien tapaan puhua eri kielenilmiöistä ilman erityistä asiantuntijuutta (Nuolijärvi & Lappalainen 2020: 882; Mielikäinen & Palander 2014; Vaattovaara 2009: 30). Metakieli on jaettu kahteen tasoon: Ensimmäisen taso *metakieli 1* sisältää maallikon käsitykset kielestä itsestään. (Mielikäinen & Palander 2014: 26.) Tähän kuuluvat esimerkiksi puheen nopeuteen tai honottamiseen liittyvät huomiot. Tätä metakieltä edustavat kaikki sellaiset käsitykset, jotka liitetään tiettyyn kielimuotoon (Palander 2001: 150). Toinen taso *metakieli 2* taas kattaa käsitykset kyseisen kielen käyttäjistä. Tällöin kyse ei olekaan enää kielestä, vaan arvoista ja muista kielenulkoisista seikoista. (Mielikäinen & Palander 2014: 26.) Sekä kielitieteilijöiden että maallikoiden käyttämä metakieli nähdään tutkimuksessa yhtä olennaisena (Niedzielski & Preston 2000: 302). Tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohteena ovat niin *metakieli 1* kuin *metakieli 2*.

Aiempien tutkimusten pohjalta on luotu metakielinen sanasto kuvaamaan sitä, miten maallikot kuvailevat kieltä. Mielikäisen ja Palanderin (2014: 27–28) teoksessa esitettyyn sanastoon on rajattu kaikki nimeävät ja kuvailevat sanat. Sanasto koostuu aihealueisiin ja käsiteryhmiin eriteltyinä muun muassa seuraavista ilmaisuista:

- 1) puhekielen yleisnimitykset sekä murteiden ja muiden kielimuotojen nimitykset -> *kirjakieli, nuorisokieli*
- 2) kielenpiirteisiin viittaavat nimitykset ja määrittelyt -> *katkaista*
- 3) muut murteiden ja murrepiirteiden kuvailut -> *honottaa, vahva*
- 4) subjektiivista asennoitumista ilmaisevat sanat > *inhota, ihailta*
- 5) murteiden ja murrepiirteiden tunnistamiseen ja vertailuun liittyvät ilmaukset > *erottaa, kuulostaa, neutraali*

Käsitettä *termi* ei voi kuitenkaan käyttää ongelmitta edellä mainituista sanoista. Osa sanaston sanoista voidaan lukea kielitieteellisiksi termeiksi, osa taas kuvaileviksi ilmaisuiksi. Edellä olevan sanaston voi yhtä hyvin tyypitellä myös seuraavalla tavalla:

- 1) kielitieteelliset termit > *vokaali*
- 2) kielitieteellisten termien muunnelmat tai merkityksenmuutokset > *pidentää* (kahdentaa, geminoida)
- 3) kansanomaisiksi termeiksi kiteytyneet sanat, joita ei käytetä kielentutkimuksessa > *venyttää*
- 4) muut yleiskielen sanat tai niistä muodostetut ilmaukset kielen kontekstissa > *lyhyt, laittaa väliin* (lisätä)
- 5) arki- tai puhekieliset sekä ekspressiiviset ja affektiset sanat > *tuplata, tyhmä* (Mielikäinen & Palander 2014: 28.)

Mielikäisen ja Palanderin (2014) sanasto(j)a voinee hyödyntää tulosten tyypittelyssä, sillä jo kyselylomakkeessa vastaajaa ohjailtaan suoraan vertailemaan, kertomaan omia käsityksiään ja mielipiteitään.

2.4 Sukukielten välisten erojen ja yhtäläisyyksien havaitseminen

Annekatriin Kaivapalu (2020) on tutkinut viron ja suomen samankaltaisuuden vaikutusta lähisukukielen oppimiseen ja virolaisten ja suomalaisten kanssakäymiseen. Kahdessa Viron ja Suomen yhteisraportissa on korostettu naapurimaan kielen oppimista ja opettamista, joka on tärkeässä osassa maiden välisessä suhteessa, talouden edistämässä ja kulttuurin ymmärtämisessä (Okk & Blomberg: 2008; Jöerüüt & Ollila: 2003). Sukulaiskielineä suomi ja viro ovat melko samanlaisia niin sanaston kuin rakenteensa puolesta, mutta naapurin kielen ymmärtäminen ei ole kuitenkaan mutkaton. (Kaivapalu 2020: 213; Härmävaara 2013: 60.) Suomen ja viron fonologiset järjestelmät ovat myös melko lähellä toisiaan, vaikka erityisesti prosodian erilaisuus on melko helposti havaittavissa (Härmävaara 2013: 66). Kielten samankaltaisuus on iso tekijä suomalaisten viron kielen ja virolaisten suomen kielen käytössä, mutta suomalaiset tukeutuvat virolaisia useammin kielten samankaltaisuudelle (Kaivapalu 2020: 218).

Lähisukukielen ymmärtämisen pohjana on kieltenvälisen samankaltaisuuden havaitseminen. Kielenkäyttäjälle ei ole kuitenkaan olennaista kielellisten ilmiöiden todellinen samankaltaisuus, vaan keskiössä on se, mitä ja miten ilmiöt havaitaan samankaltaisiksi. Samankaltaisuuden havaitseminen taas riippuu kielenkäyttäjän taustasta ja aikaisemmista kokemuksista. (Kaivapalu 2020: 216.) Vaikka kandidaatintutkielmassani en tutki sitä, miten hyvin virolaisnuoret ymmärtävät suo-

men kieltä, ovat Kaivapalun (2020) tutkimuksessa käytetyt seuraavat irtosanat oivia esimerkkejä suomen ja viron samankaltaisuuksista ja eroista:

- 1) sanan sama tai läheinen merkitys (esim. kurssi – kurss, täti – tädi, naapuri – naaber);
- 2) sanan kirjoitusasu on sama tai läheinen, mutta merkitys eri, eli ns. petolliset sanat (esim. kalju – kalju 'kallio', hallitus – hallitus 'home');
- 3) sama semanttinen kenttä (esim. viron vihnavari 'sateenvarjo' voisi olla suomalaiselle ymmärrettävä suomen sanan vihma 'seenevihm' kautta, sillä molemmat jakavat samaa merkitystä eli molemmissa tapauksissa on kyse sateesta);
- 4) jonkun muun kielen avulla tunnistettavissa olevat laina- ja vierasperäiset sanat (esim. suomeksi historia, viroksi kostüüm). (Kaivapalu 2020: 214.)

Kaivapalun (2020) tutkimuksessa havaittiin, että odotuksenmukaisesti kaikkein ymmärrettävimmät sanat sekä suomalaisille että virolaisille olivat kieliasultaan samanlaiset ja samaa tarkoittavat sanat, sen jälkeen laina- ja vierassanat. Virolaiset havaitsivat nämä sanat paremmin kuin suomalaiset. Vaikeimmaksi osoittautui kieliasultaan samanlaiset, mutta merkitykseltään toisistaan eroavat sanat. Nämä sanat taas osoittautuivat suomalaisille virolaisia helpommiksi. Tutkimuksen mukaan suomalaiset tunnistivat virolaisia paremmin myös sijamuotojen samankaltaisuuden. (Kaivapalu 2020: 215.) Suomen kielen alueellinen ja sosiaalinen variaatio näkyi suomalaisten vastauksissa heidän keskittyessään sanamuotojen samankaltaisuuteen. Virolaiset sen sijaan havaitsivat suomalaisia useammin monikon tunnusten, taivutuspäätteiden ja sanavartaloiden samankaltaisuuden. Tämän pohjalta suomenkielisten osallistujien havaitsemisprosessi vaikuttaa olevan merkityskeskainen, kun vironkielisten havaitsemisprosessi oli pitkälti muotoon keskittymistä. (Kaivapalu 2020: 217.)

Suomen televisio oli 1970- ja 1980-luvuilla pohjoisvirolaisille ikkuna ulkomaailmaan (Kaivapalu 2020: 211). Tästä syystä tuon ajan sukupolvi puhuu suomea kaikista ikäryhmistä parhaiten, sillä jopa neljännes tästä ikäryhmästä kertoo osaavansa suomen kieltä. Vastaavasti alle 20-vuotiaiden ryhmästä suomen kielen osaajien määrä on alle 15 prosenttia. Eniten suomen osaajia on Harjumaan maakunnassa (19 %) ja Viimsin kunnassa (30 %), vähiten Narvan kaupungissa (0,8 %). (Tender & Soosaar 2017: 757.) 1990-luvulla Viron itsenäistymisen jälkeen suomen kielen suosio oli kovimmillaan: peruskouluissa suomen kieltä opiskeli noin 3000 ja ammattioppilaitoksissa 1500 opiskelijaa. (SKAR 1997.) Tämän jälkeen suosio laski, mutta suomen kieltä opiskellaan virolaiskouluissa edelleen. Vuonna 2020 suomen kieltä opiskeli 1114 opiskelijaa. (Kaivapalu 2020: SIVU.) Vuodesta 2011 lähtien opetussuunnitelman muuttumisen myötä on ollut mahdollisuus opettaa suo-

men kieltä B-kielenä. Tällä hetkellä suomen kieltä voi opiskella B-kielenä kahdessatoista koulussa. Suomea kolmantena kielenä eli C-kielenä on opetettu jo pidempään. Tämä on mahdollista yli 20 koulussa. (Tender & Soosaar 2017: SIVU.) Maiden välinen liikkuvuus on myös osaltaan lisännyt suomen kielen osaajien määrää: vuoden 2011 väestönlaskennassa 12,9 prosenttia (167 315) Virossa asuvista määritteli itsensä suomen kielen osaajaksi.

2.5 Aiemmat tutkimukset suomen kielestä valinnaisaineena

Erkki Sillaots (2022) selvitti pro gradu -tutkielmassaan virolaisnuorten valinnaiskielten valintaan johtaneita syitä. Myös 5. luokan oppilaiden vanhempien mielipiteitä valinnaiskielestä kysyttiin. Sillaots käytti tutkielmansa pohjana Tiina Södermanin (2006) vastaavaa tutkimusta. Myös Sillaots toteaa tutkimuksessaan suomen kielen opiskelun vähentyneen vuodesta 2006. Sekä oppilaat että heidän vanhempansa pitivät tärkeimpänä venäjän kielen osaamista, sillä Virossa on runsaasti venäjänkielistä väestöä, joten kielen nähdään olevan hyödyksi työelämässä. Hyvin harva oppilas tai vanhempi vastasi tarvitsevansa suomen kieltä työelämässä Virossa, mutta mahdollisuus työskentelyyn Suomessa mainittiin joissain vastauksissa. Sillaotsin tutkimuksen perusteella useat nuoret opiskelevat vuosia venäjää kuitenkin osaamatta sitä. Venäjän valitsemista valinnaiskieleksi perustellaan kielen hyödyllisyydellä, mutta vaikuttaa siltä, että opittua kieltä ei kuitenkaan välttämättä käytetä. (Sillaots 2022.)

Vaikka Sillaotsin tutkimuksessa ei kysytty suoraan oppilaiden tai vanhempien mielipiteitä tai käsityksiä kielestä tai sen rakenteista, on tuloksista tulkittavissa kuitenkin mahdollisia syitä suomen kielen opiskelemattomuuteen. Ylivoimaisesti eniten virolaisnuoret opiskelevat venäjän kieltä (80 % nuorista), vaikka sen valinnaiskieleksi haluaisi vain 20 prosenttia nuorista. Sillaots toteaa myös, että 12 prosenttia virolaisnuorista haluaisi opiskella suomen kieltä ja 16 prosenttia vanhemmista valitsisi suomen kielen valinnaisaineeksi lapsensa puolesta. (Sillaots 2022: 34.) Södermanin (2007: 13) tutkimuksessa oppilaat taas suosivat suomen kieltä enemmän kuin heidän vanhempansa. Todellisuudessa mahdollisuus opiskella suomen kieltä tarjoutuu kuitenkin vain kahdelle prosentille (Sillaots 2022: 34). Lukion suomen opettajien ongelmana on kokopäiväisen työn saaminen, jolloin töitä on tehtävä useissa kouluissa. Tämä selittää osaltaan myös koulujen vaikeudet tarjota suomea B-kielenä. Suomen opetuksen C-kielenä mahdollistavat tavallisimmin samassa koulussa työskentelevät viron kielen opettajat, jotka ovat opiskelleet suomea yliopistossa sivuaineena. (Sillaots 2022: 16.)

Kiinnostavaa on se, että koska suomen kielellä ei ole Virossa yhtä vahvaa asemaa kuin venäjän kielellä, sen hyödyllisyyttä ei aina tunnisteta. Todellisuudessa Virossa on pulaa suomen kielen osaajista niin virolaisyrityksissä kuin Viroon rantautuneissa suomalaisyrityksissä. Viron opetus- ja tiedeministeriön (2017) teettämän tutkimuksen mukaan suomen kielen osaamattomuus laskee palkkaa 114–185 euroa kuukaudessa verrattuna keskitason suomen puhujaan. Sujuvaa suomea osaava tienaa kuukaudessa keskimäärin 173–337 euroa enemmän kuin suomea osaamaton. (Simmul 2017: 24.) Suomen kielen osaajien tarpeesta on käyty keskustelua myös Tallinnan yliopistossa suurten virolaisyritysten kanssa, joilla on vahvat siteet Suomeen ja jotka tarjoavat suomen taitajille töitä (Adelman & Lepvalts 2022).

Tender ja Soosaar (2017) tekivät vuonna 2016 virolaisperuskouluissa suomen kieltä opiskeleville tutkimuksen, johon saivat yhteensä 118 vastausta. Kysyttäessä perusteluja valinnaiskielelle, vastasi kolmannes oppilaista suomen kielen olevan muita kieliä helpompi. 31 oppilasta ilmoitti suomen kielen olevan kiinnostava tai kiinnostavampi kuin venäjä sai saksa. 29 vastaajaa kertoi haluavansa Suomeen töihin. Kahdeksan oppilasta oli saanut suosituksen lähisukulaiselta (perheenjäsen). Viisi oppilasta ilmoitti syyksi sen, että pitävät suomen kielestä, ja neljä taas kertoi suomen kielen olevan jännittävää. Kolme oppilasta osasi jo venäjää, joten valitsivat siksi suomen kielen. Vastaajista seitsemällä oli venäjä toisena äidinkielenä. (Tender & Soosaar 2017: 763.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä tallinnalaisnuorilla on suomen kielen piirteistä ja miten he asennoituvat suomen kieleen ja suomalaisiin. Tutkimuksella pyritään selvittämään myös se, miksi nuoret eivät ole ottaneet suomen kieltä valinnaisaineeksi, eli vaikuttavatko jotkin käsitykset tai asenteet valinnan taustalla. Aiheen valinnan syynä on suomen kielen opiskelun väheneminen Virossa. Puute opettajista lienee yksi syy, mutta tutkimuksella halutaan selvittää se, jättävätkö mahdollisuuden saaneet nuoret suomen kielen valitsematta valinnaisaineeksi esimerkiksi sen vuoksi, että heillä on huonoja kokemuksia suomalaisista tai negatiivinen vai vaikea mielikuva suomen kielestä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia piirteitä virolaisnuoret liittävät suomen kieleen?
2. Miten virolaisnuoret suhtautuvat suomen kieleen ja suomalaisiin?
3. Miten nämä käsitykset ja asenteet vaikuttavat nuorten halukkuuteen opiskella suomen kieltä?

3.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimus on melko vahvasti aineistolähtöinen. Tutkimuksessa yhdistyvät määrällinen ja laadullinen tutkimus, painottuen kuitenkin selvästi jälkimmäiseen. Tilastollisin menetelmin tutkimuksessa eritellään eri näkemysten jakautumista (kuten käsitystä suomen kielen vaikeudesta), ja tätä kautta vastaukset saadaan luokiteltua esimerkiksi sen perusteella, miten vaikeana vastaajat suomen kieltä pitävät. Tästä taas on mahdollisuus edetä siihen, millaisia yhteisiä piirteitä löytyy esimerkiksi suomen kieltä helppona pitävien perusteluista. Aineisto kerättiin sähköisen kyselyn avulla, johon vastaavat erään tallinnalaiskoulun 12–16-vuotiaat opiskelijat sekä Viron suomen kielen opettajien seuran jäsenten mahdolliset oppilaat, jotka eivät ole aiemmin opiskelleet suomen kieltä. Pohdittaessa menetelmää kyselyn ja haastattelun välillä, osoittautui ensimmäinen tehokkaammaksi keinoksi sekä luo-

tettavuuden että vastausten kattavuuden vuoksi. Ongelmaksi koituisi myös haastattelun toteutus käytännössä, sillä eri maassa ollessa nuoria ei pääse tapaamaan henkilökohtaisesti, eikä heidän saamisensa esimerkiksi videopuheluun välttämättä toteudu kovin helposti. Lisäksi on mahdollista, että osalla nuorista voisi olla vaikeuksia keskustella luonnollisesti kameran välityksellä. Eräs ongelma koskee myös tutkimuksen luotettavuutta, sillä haastateltavat eivät välttämättä uskalla tuoda kasvo- tusten julki aitoja ajatuksiaan suomen kielestä heidän tietäessään haastattelijan olevan suomalainen. Toisaalta kyselylomakkeen miinuspuolena on operationalisoinnin vaikeus, eli miten voi varmistua siitä, että teoreettiset käsitteet aukeavat myös tutkittaville (Vilkkä 2015: 102). Tästä syystä kysely- lomakkeella on käytetty ainoastaan peruskoulusta tuttuja termejä, joiden pitäisi olla kaikille selviä.

Kyselylomakkeen avoimissa kysymyksissä on myös joitain ongelmia, sillä vääränlainen tai epätarkka kysymysten muotoilu voi johtaa siihen, että informantit vastaavat aiheen ohi. Myös vas- taamiseen pakottaminen vai vaikuttaa tulosten luotettavuuteen, jos vastaajalla ei todellisuudessa ole mielipidettä aiheesta. Vaikka kyselyn tekijä mainitsisi ohjeistuksessa, ettei kysely mittaa osaamista, saattavat vastaajat kuitenkin ajatella näin. (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2009: 195.) Tähän tutki- mukseen liittyvässä kyselylomakkeessa on mainittu kolmeen kertaan, ettei oikeita ja vääriä vastauk- sia ole, vaan tärkeintä on tuoda esiin itselle mieleen tulevia piirteitä, vaikka niiden tietäisi olevan mahdollisesti vääriä.

Kyselylomake koostuu avoimista kysymyksistä ja monivalintakysymyksistä. Tavoitteena on kerätä vastauksia sellaisilta nuorilta, jotka eivät ole koskaan opiskelleet suomen kieltä tai ovat opis- kelleet sitä erittäin vähän. Vaikka kyselyyn vastaavat ainakin pääosin vironkieliset luokat, saattaa joidenkin vastaajien (toinen) äidinkieli olla venäjä tai jokin muu kieli. Heidän osuutensa tuskin on kovin suuri, mutta nähtäväksi jää, täytyykö tämä seikka ottaa vielä huomioon tuloksia analysoides- sa.

3.3 Analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollisuus lähteä etenemään ilman ennako-oletuksia (Eskola & Suoranta 2008: 19). Näin on myös tässä tutkimuksessa, jossa hypoteesia ei ole asetettu ennen ai- neiston hankintaa. Aineiston tarkastelussa on tarkoitus käyttää tilastollisia menetelmiä ja aineisto- lähtöistä sisällönanalyysiä. Tällöin tavoitteena on löytää aineistosta jonkinlainen tyyppikertomus tai toiminnan logiikka. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkija päättää tutkimusaineiston kerää- misen jälkeen ennen analyysia, mistä toiminnan logiikkaa tai tyyppikertomusta lähdetään etsimään. Sen jälkeen vuorossa on tutkimusaineiston pelkistäminen, mikä tarkoittaa sitä, että aineistosta raja-

taan tutkimusongelman kannalta tarpeeton tieto pois, kuitenkin niin, että tärkeää tietoa ei hävitetä. Tämä edellyttää sitä, että aineisto pilkotaan osiin tai tiivistetään. Tätä prosessia taas ohjaavat tutkimuskysymykset. Seuraavana tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi kokonaisuudeksi. Ryhmittely voi tapahtua esimerkiksi sen mukaan, millaisia käsitteitä tai piirteitä etsitään, jonka jälkeen ryhmät nimetään sisältöä kuvaavalla yläkäsitteellä. (Vilka 2015: 164.) Tässä tutkimuksessa aineistoa voi ryhmitellä esimerkiksi kielenpiirteiden määrittelyyn, kuvailuun, vertailuun ja asenteita kuvaaviin ilmaisuihin, jotka ovat poimittavissa nuorten vastauksista. Analyysissa on mukana myös jonkin verran määrällistä otetta, kun esimerkiksi käsityksiä suomalaisista ja suomen kielen vaikeudesta esitetään tilastollisesti kuvaavan analyysin mukaisesti numeroin, jolloin selviää miten suuri osa vastaajista on mitään mieltä.

4 TULOKSET

4.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 41 virolaisnuorta, joiden ikä asettui haarukkaan 12–16 vuotta. Kyselyyn vastanneista ainakin 18 opiskelee tallinnalaiskoulussa. Muut vastaajat tavoitettiin Viron suomen kielen opettajien seuran (*Eesti Soome Keele Õpetajate Selts*) jäsenien avulla, jotka toteuttivat kyselyn kouluissaan niille opiskelijoille, jotka eivät olleet heidän omia suomen kielen opiskelijoitaan. Tästä syystä ei ole tiedossa tarkkaa koulujen tai luokkien määrää. Vastaajista suurin osa oli 15-vuotiaita, 44 prosenttia (N=18). Toiseksi eniten oli 14-vuotiaita (17 %, N=7) ja 12-vuotiaita (17 %, N=7). 13-vuotiaita vastaajia oli 10 prosenttia (N=4) ja 16-vuotiaita 12 prosenttia (N=5).

Taulukko 1. Vastaajien ikä.

Vastaajan ikä	Osuus prosentteina	Osuus lukumääränä
12	17 %	7
13	10 %	4
14	17 %	7
15	44 %	18
16	12 %	5

Valtaosa vastanneista oli naisia, 56 prosenttia (N=23). Miesten osuus on 34 prosenttia (N=14). Kaksi vastaajaa ilmoitti sukupuolekseen ”muu” ja saman verran (5 %) ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan.

Taulukko 2. Vastaajien sukupuoli.

Sukupuoli	Osuus prosentteina	Osuus lukumääränä
Nainen	56 %	23
Mies	34 %	14
Muu	5 %	2
En halua kertoa	5 %	2

Vastaajien äidinkieli oli useimmiten viro. Äidinkieliä sai valita useamman kuin yhden. Vain viroa äidinkielenään puhuvia oli 32 (78 %) ja vain venäjää puhuvia 6 (15 %). Kahta kieltä äidinkielenään puhuvia oli kolme: kaksi vastaajaa (5 %) ilmoitti äidinkielikseen viro ja englanti, yksi vastaaja (2 %) viro ja venäjä.

Taulukko 3. Vastaajien äidinkieli tai -kielet.

Äidinkieli	Osuus prosentteina	Osuus lukumääränä
viro	78 %	32
venäjä	15 %	6
viro ja englanti	5 %	2
viro ja venäjä	2 %	1

4.2 Käsitukset suomalaisista

Kysyttäessä missä ja milloin voit kuulla tai nähdä suomen kieltä Virossa, toistuivat vastauksissa **kesäaika ja Tallinnan keskusta (Kesklinn) sekä vanhakaupunki (Vanalinn)**. Monet vastaajat olivat kiinnittäneet huomiota suomalaisturisteihin Tallinnan kaduilla ja sataman lähistöllä myös kesäsesongin ulkopuolella, vaikka määrän todettiin silloin olevan kesäkautta vähäisempi. Suomalaturisteja kerrottiin olevan myös Haapsalussa ja Pärnussa. Yksi nuori kertoi, että suomalaiset ovat kysyneet häneltä tietä lähimpään alkoholia myyvään liikkeeseen. Muutama vastaaja kertoi myös jonkun sukulaisen (toinen vanhempi, mummu, eno) osaavan hieman suomea. Myös sukulaisen suomen oppiminen television kautta mainittiin kahdessa vastauksessa. Yksi vastaaja kertoi peräti lähes kaikkien sukulaistensa osaavan suomen kieltä, vaikka he ovatkin virolaisia. Yksi nuori vastasi äitinsä puhuvan työpuheluita kotona suomeksi. Kaksi nuorta kertoi kuulevansa suomen kieltä kahviloissa tai ruokapaikoissa. Kaupoissa suomen kieltä oli kuullut niin ikään kaksi vastaajaa. Kaksi nuorta kertoi suomalaisista ystävistään koulussa. Kaksi opiskelijaa mainitsi, ettei ole koskaan kuullut suomen kieltä Virossa, mutta toinen heistä arveli, että todennäköisimmin kuulisi kieltä kesäaikaan sataman lähellä. Yksi vastaaja kertoi, että kuulee suomea erittäin harvoin, mutta tietää ystävänsä opiskelevan kieltä.

Suomalaiset kansana herättivät seuraavia ajatuksia:

Talvi, revontulet ja Lappi

Sauna

Ystäväni

Harmaapartainen mies, jolla on päässä viikinkihattu, ja joka syö kaksi päivää vanhaa ylikypsää kaurapuuroa

Erittäin lyhyet ihmiset

Sauna, olut ja Lappi

Ystävälliset ja avoimet, tyypillisesti ajattelen heillä olevan vaaleat hiukset. Monilta osin samanlaisia kuin virolaiset

Reippaita

Omaperäinen sanasto

Saunat

Aurinkoenergia

Rauhallisia ja kunnollisia

Ateistit, saunat, lakritsa, viina, asosiaalisuus, fikсут ja kahvinrakastajat

Sauna, kahvi ja kylmät talvet

Mielenkiintoiset

Iso palkka (ja korkeat hinnat)

Euroviisuvoittaja

Luokkakaverin isä

Kivoja, totisia, saunaihmissiä

Kauniita ja viisaita, hyviä ystäviä

2006 Euroviisut

Avuliaat ja joustavat

Ystävällisiä ja sosiaalisia

Fiksuja, rehellisiä, ystävällisiä, hyväntahtoisia

Virolaisnuoret suhtautuvat kyselyn mukaan suomalaisiin pääosin **positiivisesti tai neutraalisti**. 70 prosenttia vastaajista (N=28) kertoi ajattelevansa suomalaisista positiivisesti, 28 prosenttia (N=11)

neutraalisti ja 2 % (N=1) negatiivisesti. Suomalaisista positiivisen kuvan saaneet perustelevat vastaustaan esimerkiksi suomalaisten ystävällisyydellä ja avuliaisuudella:

Kaikki tapaamani suomalaiset ovat olleet ystävällisiä. (V38)

Heidän kanssaan on helppo tulla toimeen. (V39)

Oman kokemukseni mukaan ihmiset vaikuttavat sympaattisilta ja hyvántahtoisilta. Suomessa matkustaessani olen huomannut maan olevan puhdas ja kunnossa. Yhteiskunta on rauhallinen. (V37)

Koska he ovat erittäin mukavia. (V36)

Minulla on suomalaisia ystäviä. (V29)

He ovat aina olleet kunnioittavia ja rehellisiä ihmisiä. (V28)

He ovat rauhallisia ja järkeviä. (V26)

He ovat hyviä ihmisiä. (V22)

He ovat kuin veljiä toisesta isästä. (V24)

Kulttuurimme on samanlainen ja jaamme paljon yhteistä historiaa suomalaisten kanssa. (V8)

He ovat tosi siistejä tyyppejä. Ystäväni on suomalainen ja hän on siisti. (V17)

Miksi ajattelisin negatiivisesti, he ovat kuten mekin. (V19)

Erittäin ystävällisiä (V31)

Virolaisia, mutta puhuvat toista kieltä. (V32)

Tähänastiset kokemukseni suomalaisista ovat pelkästään positiivisia. Suomen-vierailuilla ovat ihmiset olleet avuliaita. (V33)

Erittäin avuliaita ja mukavia. (V34)

Siisti kieli (V41)

Neutraalisti ajattelevista suurin osa kertoo, ettei heillä ole kauheasti kontakteja suomalaisten kanssa. Eräs vastaaja tietää suomalaisten vitsailevan virolaisista, ja yhdellä nuorella taas on vastauksensa taustalla sekä omia että sukulaisen kokemuksia:

He vitsailevat paljon virolaisista, mutta muuten vaikuttavat mukavilta. (V40)

Minulla ei ole suomalaisten kanssa negatiivisia eikä positiivisia kohtaamisia. (V30)

En voi tarkkaan sanoa mitä ajattelen, koska en ole ollut tekemisissä. (V18)

Ajattelen sekä negatiivisesti että positiivisesti suomalaisista. (V11)

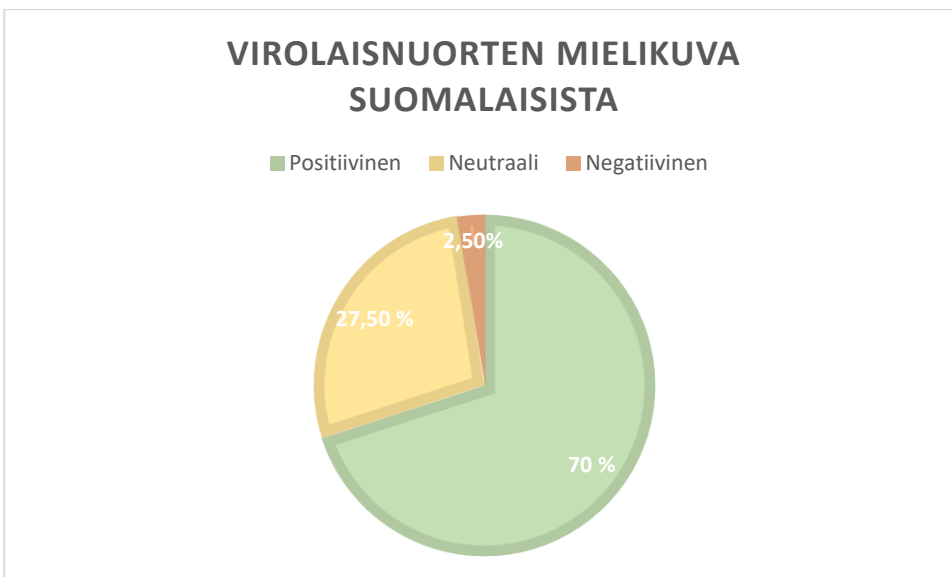
Minulla ei ole suomalaisia tuttuja, enkä tiedä heistä paljonkaan. (V1)

Ihmisiä vastaan minulla ei ole mitään, mutta kieli on mielestäni kamala. (V6)

En ole nähnyt kenenkään suomalaisen tekevän mitään, mikä pilaisi heidän maineensa. Setäni (poliisi) kertoi kerran, kuinka hän oli saanut suomalaisen kiinni ajamassa autoa Virossa kahdeksan promillen humalassa. En ole varma puhuuko hän totta, mutta tavallisesti hän ei valehtele. (V12)

Samaansa **negatiivista** kuvaa suomalaisista eräs vastaaja perusteli näin:

Näen joka puolella elokuvissa ja muuten internetiä selatessani, ettei suomalaisten sanavarasto ole se miellyttävin. (V13)

Kuvio 1. Virolaisnuorten mielikuva suomalaisista.

4.3 Käsitukset suomen kielestä

Kysyttäessä ensimmäisiä mielikuvia suomen kielestä, vastasivat nuoret seuraavanlaisesti:

Muumit

Samanlainen kuin viron kieli

Kirosanat

Kiitos

Kuulostaa vähän oudolta, koska se on samanlainen kuin viro, mutta ei kuitenkaan sama.

porisevaa kuin vastakeitetty kaurapuuro

Viron kieli, mutta monimutkaisempi ja rumempi.

Muutammat sanat suomeksi, kuten virolainen, puhuma jne.

Finlandia.

Eräs aikanaan netissä kiertänyt video, jossa mies oli kavereiden kanssa korkealla tornin huipulla. Kun mies putosi alas, joku oli sanonut ”oi vittto!”

Ruma kieli

Piirretyt (Muumit), huvipuistot, suomenkieliset laulut

Jotkut suomalaiset laulut

Outo kieli

Kuulostaa oudolta

Kylmät oluet ja suuret egot

Samankaltaisuus

Mielestäni suomi on tosi kaunis kieli.

Sana ’kiitos’.

Suomalaiskoulujen opetuksen taso ja sikäläiset oppimismetodit

Kiroilu

Oudot sanat ja se, että viron kieli on kehittyneempi

hüva päiva

Kuudes kysymys koski virolaisnuorten tietämystä suomen **kieliopista**. Kysymyksessä kehoitettiin myös vertailemaan suomen kieltä viron kieleen ja tuomaan esimerkkejä, jos niitä keksii. Kysymyksen lopussa korostettiin, että vastauksen oikeellisuudella ei ole merkitystä. Vastaajista kymmenen kirjoitti, että ei osaa sanoa kieliopista mitään. Osa vastaajista jätti kohdan tyhjäksi. Eniten tässäkin kohdassa vastauksissa toistui viron ja suomen kielen samankaltaisuus. Joidenkin vastausten voidaan tulkita olevan ”ohi aiheen”, mutta siitä ei tässä tapauksessa ole haittaa, sillä vastauksista ilmenee kuitenkin käsityksiä kielestä ja vertailua viron kieleen, kuten esimerkiksi seuraavista lainauksista voidaan huomata:

Tiedän, että kielessä on sanoja, joissa on lopussa -nen. (V17)

Monet sukunimet ovat lainen-loppuisia. ”kk” äännetään g:nä (esimerkiksi Linnanmäkki-Linnanmägi). (V37)

Käytetään ääkkösiä (V39)

Ääkkösiä käytetään paljon ja enemmän kuin viron kielessä, vokaalit lausutaan nopeasti. (V40)
y on ü. (V38)

Välillä on monta kirjainta yhdessä pitkänä, sanan sisällä on ’öökka’ tai jotain sellaista. (V11)

Osa nuorista ei osaa antaa konkreettisia esimerkkejä, mutta heillä on silti joitain ajatuksia kielestä:

En oikein tiedä, mutta oletan, että se on samantyyppinen kuin viron kieli. (V24)

Rakenne on samanlainen ja monet sanat kuulostavat samanlaiselta, vaikka merkitys voi olla paikoin eri. Olen kuullut, että virolaiset ymmärtävät suomea hieman paremmin kuin suomalaiset viroa. (V8)

En tiedä oikein mitään. Tiedän, että se on samanlainen kuin viro, ja siinä käytetään paljon o- ja u-kirjaimia. (V35)

En oikein tiedä, äitini yritti joskus opettaa minulle suomea, mutta en ollut kovin aktiivinen. Suomen kielessä pirukas on pulla. Aika siisti sana. (V7)

Osa sanoista tai ilmaisuista on samanlaisia tai samoja kuin viron kielessä. Vaikka osaat vain yhtä näistä kielistä, voit ymmärtää myös toista. (V33)

Mielestäni kielioppi on vaikeampaa kuin viron kielioppi, en osaa seurata suomen kielen sananloppuja. (V36)

Seitsemäs kysymys oli muuten samanlainen kuin kuudes, mutta koski nuorten käsityksiä suomen kielen **ääntämisestä**. Seitsemän vastaajaa ilmoitti, etteivät osaa vastata kysymykseen. Suurimmalla osalla nuorista oli kuitenkin joitain ajatuksia suomen kielen ääntämisestä. Myös tähän kysymykseen vastattiin välillä aiheen vierestä, mutta tässäkin tapauksessa siitä ei ollut haittaa. Osa vastauksista koski jälleen suomen ja viron kielen samankaltaisuutta:

Moi, ravintola, muuten ilmeisesti samanlainen kuin viron kieli. (V35)

Tiedän ääntämisen olevan kuten viron kielessä (V24)

Osa nuorista vastasi esimerkiksi sanapainon olevan sanan ensimmäisessä tavussa, joku taas muisteli sen olevan sanan lopussa:

Ensimmäinen tavu on heikko. (V17)

Se on samanlainen kuin viron kielessä, mutta sanojen paino on tietääkseni sanan lopussa. (V27)

Esimerkiksi paino on tavallisesti sanan lopussa. (V39)

Paino on ensimmäisellä tavulla. (V18)

Joidenkin mielestä suomen kieli on ”pehmeämpää” kuin viro, ja toiset taas ovat sitä mieltä, että asia on päinvastoin. Myös l-kirjaimen ääntämisestä ja sen olemassaolosta saatiin useita näkemyksiä:

Liioitellun pehmeä, mutainen, kupliva ja soita muistuttava. Kuin turvesammalta. D on hirveän heikko, jatkuvasti nuhassa ja sairauden syövä veli, jolla on aina nenä tukossa. (V7)

Viroa puhutaan pehmeämmin. (V18)

Ääntäminen on mielestäni hieman huvittavaa, esimerkiksi pitkä l äännetään pehmeämmin kuin viron kielessä. (V12)

Heillä ei ole l-kirjainta (V22)

Nuoret ovat kiinnittäneet huomiota myös vokaalien määrään ja ääkkösiin:

Paljon vokaaleja (V40)

Suomen kielessä on tietääkseni paljon ääkkösiä. (V13)

Joka puolella Ä ja Ö ja Ü. (V2)

Osa nuorista kertoi huomanneensa suomalaisten venyttävän joitain sanoja tai kohtia sanassa. Joku tiesi kertoa myös esimerkkejä siitä, miten tietyt äänneet lausutaan:

Hieman venyvämmät sanat, hitaampi puhe (V34)

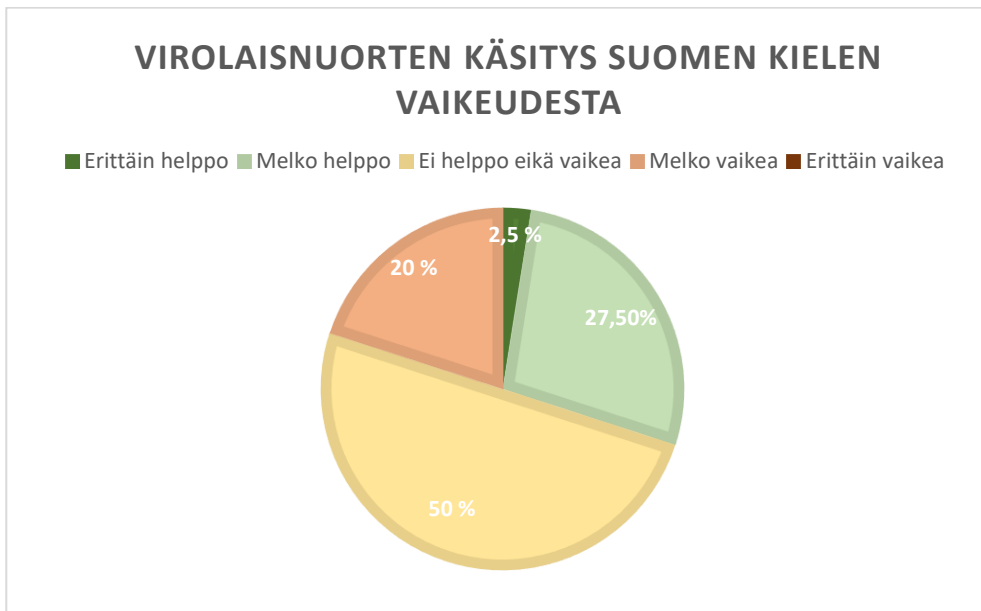
Rauhallisempi ja pidemmät sanat (V26)

Ääntävät joitain kohtia sanassa hieman pidempään (V13)

k äännetään kuin g, kk kuin k (V38)

Hyva matkustajad äännetään hüva matkustajad (V30)

Virolaisnuorilla on jokseenkin toisistaan eroava käsitys **suomen kielen vaikeudesta**. Kukaan vastaajista ei pitänyt suomen kieltä erittäin vaikeana. *Melko vaikean* kuvan suomen kielestä on saanut viidennes nuorista (N=8). Tasan puolet kysymykseen vastanneista (N=20) ei pidä suomen kieltä helppona eikä vaikeana. *Melko helpolta* suomen kieli tuntuu 28 prosentille vastaajista (N=11). 2,5 prosenttia (N=1) pitää suomen kieltä *erittäin helppona*. Tämän vastausvaihtoehdon valinnut ei ollut perustellut vastaustaan.

Kuvio 2. Virolaisnuorten käsitys suomen kielen vaikeudesta.

Melko helppona suomen kieltä pitävät kertovat esimerkiksi ymmärtävänsä suomen kieltä hyvin:

Ymmärrän suomen kieltä hyvin. (V10)

Ymmärrän suomen kieltä yleensä hyvin, koska minulla on suomenkielisiä kavereita. (V29)

Kielten samankaltaisuus tuotiin esille myös tässä kysymyksessä:

Koska se on samanlaista kuin viro, muuten olisi vaikeampi. (V33)

Koska se on samanlaista kuin viro, ja tiedän, että isäni oppi sujuvaa suomea katsomalla televisiota. (V35)

Suomen kielessä ja viron kielessä on paljon samaa. Perheestäni suurin osa osaa suomea ja minäkin olen oppinut hieman. (V37)

Ääntämisen ja sanojen helppouteen vetosi kaksi vastaajaa:

Se on melko samanlainen kuin viro, ainakin ääntäminen joiltain osin. (V12)

Jotkin sanat ovat tosi helppoja. (V16)

Keskimmäisen vaihtoehdon **ei helppo eikä vaikea** valinneet ovat perustelleet vastaustaan edelliseen tapaan kielten samankaltaisuudella:

Se on samanlaista kuin viro. (V36)

Se on samanlaista kuin oma kielemme. (V24)

Kaikki nuoret eivät kuitenkaan pidä kielisukulaisuutta automaattisesti kielen oppimista helpottavana tekijänä, kuten seuraavista vastauksista voidaan havaita:

Voi mennä usein sekaisin viron kanssa. (V26)

Se on samanlaista kuin viro, mutta silti jotkin taivutukset tuntuvat monimutkaisilta. (V28)

Uuden kielen oppiminenhan on aina hieman monimutkaista, vaikka samankaltaisuutta on viron kanssa paljon. (V2)

Se on vaikea kieli, mutta koska se on niin samanlaista kuin viron kieli, luulen ettei se olisi virolaisille välttämättä niin vaikeaa. (V8)

Suomen kieli on aika samanlaista kuin viro, mutta paljon uuttakin on. (V13)

Joitain sanoja jo tiedän, mutta on sellaisiakin sanoja, joita en ole vielä kuullut. (V5)

Jotkut sanat ovat outoja, mutta se on melko samanlaista kuin viro. (V34)

En ole koskaan opiskellut sitä, joten en osaa tarkkaan sanoa, mutta se vaikuttaa melko samanlaiselta kuin viron kieli. (V30)

Yksi nuori taas ei osannut vastata kysymykseen tarkemmin seuraavasta syystä:

En muista miten suomalaiset puhuvat. (V19)

Huomattavaa – joskin ei kovin yllättävää – oli se, että vaihtoehdon *melko vaikea* valinneissa oli useampi äidinkielenään pelkkää venäjää puhuva nuori. On mahdollista, että heidän viron kielen osaamisensa vaihtelee, jolloin heikommin viroa osaavat saattavat nähdä suomen kielen vaikeampana kuin sujuvaa viroa osaavat. Vastausta *melko vaikea* nuoret ovat perustelleet muun muassa ääntämisen ja kieliopin vaikeudella:

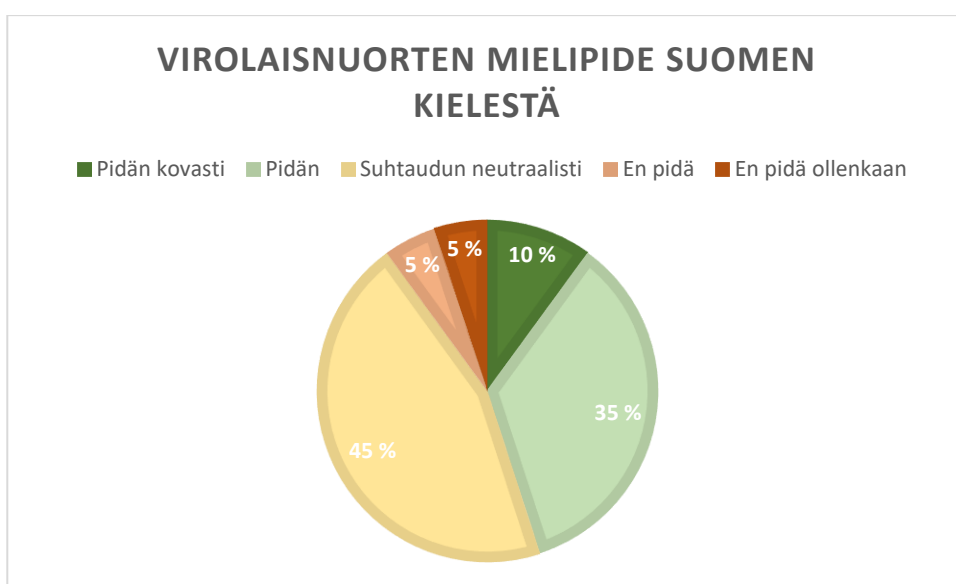
Ääntäminen tuntuu vaikealta. (V3)

Näin miten sitä kirjoitetaan, puhutaan ja äännetään, ja se tuntuu aika vaikealta, vaikka en olekaan opiskellut sitä. (V18)

En tiedä yhtäkään sanaa suomeksi, ja pidän kielioppia monimutkaisena. (V23)

Ääntäminen ja kielioppi (V40)

Suomen kielen vaikeustason lisäksi nuorilta tiedusteltiin heidän **mielipidettään suomen kielestä**. 35 prosenttia (N=14) nuorista ilmoitti pitävänsä suomen kielestä ja 10 prosenttia (N=4) kertoi pitävänsä siitä paljon. Neutraalisti suhtautuvia oli jälleen valtaosa, 45 prosenttia (N=18). Viisi prosenttia kertoi, ettei pidä suomen kielestä, ja yhtä suuri määrä (N=2) ei pidä siitä ollenkaan.

Kuvio 3. Virolaisnuorten mielipide suomen kielestä.

Syitä kysyessä suomen kielestä **paljon** pitävät kertoivat näin:

Kaikki kielet ovat hyviä, ihan sama mikä kieli on kyseessä. (V16)

Suomen kielessä on huikeita sanoja (esim. abua) (V20)

Koska se on kaunis kieli (V27)

Suomen kielestä **pitävät** perustelevat kantansa seuraavasti:

Koska tykkään siitä, miten suomenkielisiä sanoja lausutaan. (V5)

Kiinnostava; mutta kieli kuin kieli. (V8)

Siisti kieli, mutta liian samanlainen kuin viro. (V17)

Koska käyn Suomessa usein ja se on monilta osin samanlaista kuin viron kieli. (V10)

Siistit sanat. (V32)

Kuulostaa siistiltä ja ei liian vaikealta. (V35)

Välillä kuulostaa hieman huvittavalta, mutta yleisesti ottaen tosi kiinnostava kieli. (V37)

Tykkään siitä miltä se kuulostaa. (V39)

Neutraalisti suhtautuvien perusteluista huomaa kielisukulaisuuden parhaiten, sillä kovinkaan moni ei pidä suomen kieltä mitenkään erityisenä. Tämän vaihtoehdon valinneet ottavat kantaa seuraavasti:

Liian poriseva, liian nuhainen ja ei ole niin kaunis kuin viron kieli. Viron kieli foverer!

(suomen kieli on oikeastaan siedettävää, mutta se ei ole maailman paras) (V7)

Kieli on kiva, mutta vaikea. (V23)

Melko tavallinen kieli. (V34)

Se on samanlainen kuin viron kieli, eikä sen takia ole mikään ihmeellinen. (V24)

Koska en tunne kieltä enkä ole koskaan puhunut sitä. (V25)

Tykkään enemmän viron kielestä, mutta yleisesti ottaen suomi vaikuttaa kauniilta kieleltä. (V30)

Ei ole kielenä mikään erityinen. (V28)

Se ei tunnu kovin erityiseltä. (V40)

Nuoret, jotka **eivät pidä** suomen kielestä, kertovat seuraavaa:

Kuulostaa sekavalta. (V11)

Se on melko samanlaista kuin viro ja näyttääkin virolaiselta, joka ei osaa ääntää tai kirjoittaa viroa ihan oikein. (V13)

Toinen vaihtoehdon **en pidä ollenkaan** valinnut perustelee mielipiteensä näin:

Koska en tykkää siitä. En yritä olla epäkohtelias tai mitään, mutta aina kun kuulen suomea, haluaisin laittaa korvat lukkoon. (V6)

Viimeisenä haluttiin selvittää, **mitkä syyt nuoret eivät ole valinneet suomen kieltä valinnaisaineeksi**. Selvä enemmistö (68 %, N=27) vastasi, ettei ole valinnut suomen kieltä valinnaisaineeksi siitä syystä, että se ei ole ollut tai ei ole vielä mahdollista omassa koulussa. Hieman alle viidennes harkitsee suomen kieltä valinnaisaineena joskus myöhemmin. Vajaa kolmannes (30 %, N=12) vastaajista kertoi jonkin toisen kielen olevan tärkeämpi. Yksi vastaaja pitää suomen kieltä liian vaikeana. Joidenkin oppilaiden vanhempi tai vanhemmat päättivät valinnaiskielen lapsensa puolesta (5 %, N=2). Kukaan virolaisnuorista ei ollut jättänyt suomen kieltä valitsematta siitä syystä, ettei pidä suomalaisista. 10 prosenttia (N=4) ilmoitti syyksi, ettei pidä suomen kielestä.

Kuvio 4. Syyt suomen kielen valitsematta jättämiseksi.

Huomionarvoista on se, että vastausvaihtoja sai valita useamman. Tulos ei siis vielä tarkoita sitä, että nuori valitsisi mahdollisuuden tullen suomen kielen valinnaisaineeksi. Vastauksia tarkastellessa voidaan huomata, että suosituimman vastausvaihtoehdon lisäksi nuoret ovat valinneet muun muassa syitä ”suomen kieli ei vaikuta hyödylliseltä” ja ”jokin toinen kieli on tärkeämpi”.

Kyselylomakkeen lopussa vastaajat saivat kommentoida vapaasti, mikäli heille jäi vielä jotain sanottavaa aiheeseen liittyen. Suurin osa jätti tämän kohdan tyhjäksi, mutta kolme oppilasta kirjoitti kohtaan osaamiaan sanoja suomeksi:

Terve tuloa ;)

Hyvva päivä, moika, kiitos, tervetuloa, aurinkko

moi, terve tuloa

hüva päivä, pergäle paska, kitos

Kun tarkastellaan vastauksissa aiemmin mainituista Prestonin ja Niedzielskin (2000) maallikoiden havaintojen näkökulmista *saatavuutta* (availability), eli sitä millaisia piirteitä havaitaan ja *yksityiskohtaisuutta* (detail), eli miten tarkkoja havainnot ovat, voidaan luokittelun avuksi ottaa Mielikäisen ja Palanderin (2014: 27–2) teoksessa esitetyt metakielen sanastot, joista tähän tutkimukseen sopivat on listattu ja alle koottu vastauksissa esiin tulleet seikat. Koska kyseessä ei ollut tutkimus suomen murteista, on kohta ”murrepiirteiden kuvailut” vaihdettu muotoon ”kielenpiirteiden kuvailut”. Viroalaisnuorten vastauksista löytyi seuraavia käsityksiä:

1) kielenpiirteisiin viittaavat määrittelyt

sanojen venyttäminen, hidas puhuminen, pitkät sanat, paljon vokaaleja, kaikkialla ä, ö ja y, ei l-kirjainta, ääntävät joitain kohtia sanassa hieman pidempään, monta kirjainta yhdessä pitkänä, k äännetään kuin g, kk kuin k, nen-loppuiset sanat, monimutkaiset taivutukset

2) kielenpiirteiden kuvailut

poriseva, sekava, nuhainen, liioitellun pehmeä

3) subjektiivista asennoitumista ilmaisevat sanat

ruma, kamala, siisti, ”korvat lukkoon”, kaunis, ei miellyttävin, huvittava, siedettävä, ”huikeita sanoja”

4) kielenpiirteiden vertailuun (viroon vertailu) liittyvät ilmaisut

pitkä l äännetään pehmeämmin kuin viron kielessä, kuulostaa samanlaiselta kuin viro viro on pehmeämpi, ääntäminen kuin viron kielessä, ei niin kaunis kuin viron kieli, hitaampi puhe, rauhallisempi, pidemmät sanat

5 PÄÄTÄNTÖ

Virolaisnuorten mielikuva suomalaisista on tämän tutkielman perusteella pääosin positiivinen tai neutraali. Nuoret pitivät suomalaisia yleisesti ottaen rauhallisina, avuliaina ja ystävällisinä. Suomalaisista nuorille tulivat mieleen muun muassa Lappi, saunaihmiset ja lakritsi. Monilla vastaajista oli ystäviä Suomesta. Osa vastaajista kertoi, ettei ole ollut tekemisissä suomalaisten kanssa. Käsitys suomalaisista ei kuitenkaan useimmiten vaikuttanut käsitykseen kielestä – ainakaan kielteisesti. Kukaan nuorista ei jättänyt suomen kieltä valitsematta valinnaisaineeksi siitä syystä, ettei pidä suomalaisista. Lähes yhtä positiivisen mielikuvan olivat virolaisnuoret saaneet myös itse suomen kielestä: 45 prosenttia nuorista piti suomen kielestä tai piti siitä erittäin paljon. Nuoret perustelivat tätä esimerkiksi sillä, että pitävät siitä, miten sanoja lausutaan tai kielessä on heidän mielestään huikeita sanoja. Yhtä suuri osuus suhtautui kieleen neutraalisti, ja vain 10 prosenttia ilmoitti, ettei pidä suomen kielestä tai ei pidä siitä ollenkaan. Valinnaiskielestä kysyttäessä myös 10 prosenttia vastasi, ettei ole valinnut suomen kieltä valinnaisaineeksi siitä syystä, ettei pidä kielestä. Syitä tähän olivat muun muassa sekavan kuuloinen kieli ja epämiellyttävien sanojen käyttö.

Suomen kielen vaikeudesta kysyttäessä vastauksia saatiin erittäin helposta melko vaikeaan. Osa etenkin venäjää äidinkielenään puhuvista nuorista vastasi, että suomen kieli tuntuu liian vaikealta joko ääntämisen tai kieliopin puolesta. Puolet vastaajista eivät pitäneet suomen kieltä helppona tai vaikeana, vaan jotakin siltä väliltä. Valtaosa nuorista tunnistaa suomen ja viron kielen samankaltaisuuden, mutta venäjää äidinkielenään puhuvilla on tämän tutkimuksen mukaan vähemmän kosketuksia suomen kieleen kuin viroa puhuvilla, ja sitä kautta heidän käsityksensä ovat hieman hatarampia. Suoria johtopäätöksiä äidinkielen vaikutuksesta ei voida kuitenkaan tehdä, sillä venäjää äidinkielenään puhuvien osuus vastaajista oli suhteellisen pieni, vain 14,63 prosenttia (N=6). Edes viroa äidinkielenään puhuvat eivät kuitenkaan pitäneet suomen kielen oppimista itsestäänselvytenä, sillä nuoret tunnistivat ”kompastussanojen” olemassaolon ja kielten taivutuspäätteiden eroavaisuuden. Vaikka viron ja suomen samankaltaisuus nähtiin myös myönteisesti ja oppimista helpottavana tekijänä, vastauksissa mainittiin myös mahdollisuus kielten sekoittamiseen sekä suomen kielen ”tylyys” verrattuna muihin kieliin. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut selvittää käsitysten oikeellisuutta, mutta vastauksista huomaa, että käsitykset voivat olla täysin päinvastaisia; osa oppilaista esimerkiksi kertoo suomenkielisten painottavan sanan ensimmäistä tavua, osa viimeistä. Virolaisnuoret osasivat antaa joitain esimerkkejä kielen piirteistä, kuten vokaalien määrä, *nen*-loppuiset sanat tai *lainen*-loppuiset sukunimet. Myös kiroilusta annettiin esimerkkejä.

Kolme neljäsosaa vastaajista kertoi jättäneensä suomen kielen valitsematta siksi, että se ei ollut mahdollista omassa koulussa. Tässä kysymyksessä oli mahdollista vastata useampi vaihtoehto, jolloin lähempi tarkastelu osoitti, että edellä mainitun syyn lisäksi oppilaalla oli myös muita perusteluja valitsematta jättämiselle. Eniten vastauksissa toistui vaihtoehdon *se ei ollut/ole vielä mahdollista koulussani* kanssa vaihtoehto *jokin muu kieli on kiinnostavampi* tai *jokin toinen kieli on tärkeämpi*. Jatkokysymykseksi olisi toki sopinut se, valitsisiko oppilas suomen valinnaisaineeksi, jos se olisi nyt mahdollista omassa koulussa. Vaikka vajaa viidennes ilmoitti mahdollisesti valitsevansa suomen valinnaisaineeksi jatkossa, ei tässä otettu huomioon konkreettista mahdollisuutta kielen oppimiseen. Tämä tutkielma vahvistaa aiempien tutkimusten (ks. Söderman 2006; Sillaots 2022) tuloksia valinnaiskielten valitsemisen syihin liittyen, mutta tuloksista voi päätellä myös sen, minkä myös Sillaots (2022) tutkimuksessaan totesi, että halukkuutta kielen oppimiseen on tälläkin hetkellä enemmän kuin mahdollisuuksia siihen.

Vastauksista on pääteltävissä, että todennäköisesti ainakin seitsemän oppilasta jättäisi suomen kielen valitsematta jatkossakin – juuri hyödyllisyyteen vedoten. Nuorten vastausten perusteella vaikuttaa siltä, etteivät nuoret tunnista suomen kielen hyötyä työmarkkinoilla, kuten myös Adelman ja Lepvalts (2022) totesivat artikkelissaan. Jatkossa olisi kiinnostavaa selvittää, mikä saisi nuoret opiskelemaan suomen kieltä enemmän. Lisääntyisikö suomen oppijoiden määrä esimerkiksi sillä, että nuorille ja heidän vanhemmilleen annettaisi enemmän tietoa suomen kielen osaamisen vaikutuksesta työllistymiseen sekä palkkatasoon? Miten suomen kieltä voisi tehdä tutummaksi ja houkuttelevammaksi nuorille, ja miten nykyisiä suomenoppijoita saataisi kannustettua jatkamaan kielipintojaan ja hyödyntämään osaamistaan työelämässä, koska koulujen rajallisten resurssien vuoksi suomea tuskin saadaan valinnaiskieleksi kaikkiiin kouluihin?

Kyselyyn vastasi yhteensä 41 virolaisnuorta. Vastausten määrä oli tavoitteen mukainen, mutta kuitenkin pienehkö tulosten yleistämiseen. Aiemmin pohdinnan alla ollut tutkimuksen tekijän ”miellyttäminen” tämän kansalaisuuden vuoksi ei vastausten perusteella koitunut ongelmaksi. Vaikka tutkimustuloksia voisi ajatella ”kaunisteltuna”, ovat nuoret kuitenkin pääosin perustelleet sekä myönteiset että kielteiset mielipiteensä. Perustelujen vuoksi saatuja tuloksia voi pitää luotettavina, mitä pelkät monivalintakysymysten vastaukset eivät yksin olisi tehneet. Tämän tutkimuksen kyselylomakkeella mainittiin kahteen kertaan, että oikeita ja väriä vastauksia ei ole. Pakolliset kysymykset oli jätetty myös pois, mutta tästä huolimatta suurin osa nuorista vastasi kaikkiiin tai lähes kaikkiiin kysymyksiin. Osa vastauksista saattoi olla jonkin verran ohi aiheen, mutta siitä ei tässä tapauksessa ollut haittaa.

Lähteet

- ADELMAN, LISEL – LEPVALTS, GRETE 2022: Tööturul on soome keele oskajaid väga vaja. Miks ei õpetata koolides seda rohkem? *Õpetajate leht* 20.5.2022.
- BELL, ALLAN – SHARMA, DEVYANI – BRITAIN, DAVID 2016: Labov in sociolinguistics: An introduction. *Journal of Sociolinguistics* 20/4, 2016: 399–408.
- ESKOLA, JARI – SUORANTA, JUHA 2008: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- ESKOS, EESTI SOOME KEELE ÕPETAJATE SELTS 2019: Murepilved soome keele õppe kohal. *Õpetajate leht*. 1/2019.
- HIRSJÄRVI, SIRKKA – REMES, PIIRKKO – SAJAVAARA, PAULA 2009: *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- HÄRMÄVAARA, HANNA-ILONA 2013: Kielten samankaltaisuus monikielisen suomalaisvirolaisten vuorovaikutuksen resurssina. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 23, 60–88.
- KAIVAPALU, ANNEKATRIN 2020: *Eesti ja soome keele sarnasusest ja omandamisest ning nende mõjust eesti-soome suhtlusele*. Eesti-Soome suhted 100.
- LABOV, WILLIAM 1966: *The Social Stratification of English in New York City*. Washington D.C. Center for Applied Linguistics.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS 2000: *Folk Linguistics*. Mouton de Gruyter.
- NUOLIJÄRVI, PIIRKKO – LAPPALAINEN, HANNA 2020: Sosiolingvistiikka (Teoksessa Luodonpää-Manni ym. (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä*. SKS)
- OKK, GUNNAR – BLOMBERG, JAAKKO 2008: *Eesti ja Soome koostöö võimalused 2008*. Tallinn: Eesti Välisministeerium. <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:39566> (31.3.2022).
- PALANDER, MARJATTA 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. *Virittäjä*, 105(1), 147–151.
- PRESTON, DENNIS 2011: The Power of language Regard, Discrimination, Classification, Comprehension and Production. *Dialectologia*, Special issue, II s. 9–33.
- SILLAOTS, ERKKI 2022: Valinnaisen viereen kielen valinta peruskoulussa sekä lukiossa ja lapsen vanhempien vaikutus valintaan. Suomen kieli vieraana kielenä ja sen kilpailukyky virolaisissa kouluissa. Pro gradu -tutkielma, Tallinnan yliopisto.
- SIMMUL, LIIS 2017: *Võõrkeelte oskuse roll tööturul*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- SKAR 1997: *Soome keele aineraamat. Rootsi keele aineraamat*. Tallinn: Haridusministeerium.
- SÖDERMAN, TIINA 2007: Kui valik oleks minu. *Õpetajate leht*, 5/2017, s. 13.

- TENDER, TÖNU – SOOSAAR, SVEN-ERIK 2017: Eesti-soome keelesild XXI sajandil. *Keel ja Kirjandus* 10, 753–770.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsinki: SKS.
- VELBERG, KAROLA – MERESMA, PIRET – ALEKSEEVA, VIKTORIA – SÄÄLIK, ILONA 2022: Soome keel teeb rikkaks. *Õpetajate leht*, 14.1.2022.
- VILKKA, HANNA 2015: *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liitteet

Kyselylomake viroksi

1. Kus ja millal võid kokku puutuda soome keelega Eestis?
2. Mis tuleb Sulle esimesena meelde, kui mõtled soome keelele?
3. Mis tuleb Sulle esimesena meelde, kui mõtled Soome rahvast?
4. Kas Sinu arvamus soomlaste kohta on negatiivne, neutraalne või positiivne? Miks?
5. Kui lihtne või raske Sulle tundub soome keel?
 - 1 – väga raske
 - 2 – üsna raske
 - 3 – mitte raske, mitte lihtne
 - 4 – mitte eriti raske
 - 5 – väga lihtne
 Miks? _____
6. Milline on Sinu arvates soome keele grammatika võrreldes eesti keelega? Kui oskad, too näiteid. **Oluline pole see, kas Sinu arvamus toetub faktidele, vaid kõik arvamused on õiged.**
7. Milline on Sinu arvates soome keele hääldamine võrreldes eesti keelega?
8. Kuidas Sulle meeldib soome keel?
 - 1 – ei meeldi üldse
 - 2 – ei meeldi
 - 3 – neutraalne arvamus
 - 4 – meeldib
 - 5 – meeldib väga
 Miks? _____
9. Miks pole Sa valinud soome keelt valikaineeks?
 - soome keel ei tundu tähtis
 - mulle ei meeldi soome keel
 - mulle ei meeldi soomlased
 - mingi muu keel on huvitavam/olulisem
 - ema/isa tegi valiku
 - soome keel tundub liiga raske
 - see polnud võimalik minu koolis
 - mingi muu põhjus, mis?
10. Kas Sulle tuleb midagi muud meelde soome keele kohta?

Kyselylomake suomeksi

1. Missä ja milloin voit törmätä suomen kieleen Virossa?
2. Mitä ensimmäisenä tulee mieleesi suomen kielestä?
3. Mitä mieleesi tulee, kun ajattelet suomalaisia?
4. Onko mielipiteesi suomalaisista negatiivinen, neutraali vai positiivinen? Miksi?
5. Miten vaikeaa tai helppoa suomen kieli mielestäsi on?
 - 1 – todella vaikea
 - 2 – melko vaikea
 - 3 – ei helppo, ei vaikea
 - 4 – melko helppo
 - 5 – todella helppo
 Miksi? _____
6. Millaisia käsityksiä sinulla on suomen kielen kieliopista? Voit myös vertailla viron kieleen. Jos osaat, anna esimerkkejä. **Oleellista ei ole se, ovatko esimerkit oikein, vaan kaikki vastaukset ovat oikeita.**
7. Millainen käsitys sinulla on suomen kielen ääntämisestä? Voit myös vertailla viron kieleen.
8. Mitä mieltä olet suomen kielestä?
 - 1 – en pidä yhtään
 - 2 – ei pidä kovinkaan paljon
 - 3 – neutraali mielipide
 - 4 – pidän
 - 5 – pidän kovasti
 Miksi? _____
9. Miksi et ole valinnut suomen kieltä valinnaisaineeksi? Voit valita useamman.
 - suomen kieli ei tunnu tärkeältä
 - en pidä suomen kielestä
 - en pidä suomalaisista
 - jokin toinen kieli on kiinnostavampi
 - jokin toinen kieli on oleellisempi
 - äiti tai isä valitsi kielen puolestani
 - suomen kieli tuntuu vaikealta
 - se ei ollut mahdollista koulussani
 - jokin muu syy, mikä?
10. Tuleeko mieleesi vielä jotakin muuta suomen kieleen liittyvää?